

Capaciteitsopbouw in Humanitaire Hulp PSO 2007 - 2010 Beleidsaanpassing

Juni 2007

Auteurs:
Sibrenne Wagenaar
Henk Tukker
Tessa Roorda

© 2007, PSO Capaciteitsopbouw in Ontwikkelingslanden, Den Haag

Inhoud

1	Achtergrond van deze beleidsnotitie, een inleiding	3
2	Trends en vraagstukken in humanitaire hulp.....	6
3	Geleerde lessen en opgedane ervaringen	16
4	Beleidsvoornemens voor de periode 2007 tot 2010.....	20
Bijlage 1	Gebruikte afkortingen	27
Bijlage 2	Literatuuroverzicht.....	28
Bijlage 3	Lijst van publicaties over humanitaire hulp	29
Bijlage 4	Trackrecord aandachtsgebieden en resultaten.....	30

1 Achtergrond van deze beleidsnotitie, een inleiding

Deze notitie beschrijft een actualisering van het PSO beleid voor humanitaire hulp zoals dat in 1998 is vastgesteld. Via een analyse van de huidige situatie en interne en externe ontwikkelingen, komen we tot geleerde lessen en beleidsvoornemens voor de periode 2007 tot 2010. In dit hoofdstuk maken we de opstap. Achtereenvolgens komt aan de orde: een korte beschrijving van PSO (1.1), het doel van deze notitie (1.2), de reden voor specifiek beleid voor humanitaire hulp (1.3) en een aantal redenen voor de aanpassing van het huidige humanitaire hulpbeleid (1.4). In de laatste paragrafen beschrijven we voor wie deze notitie bestemd is, de wijze van totstandkomen en de procedure rond de besluitvorming.

1.1 Achtergrond van PSO

PSO is een vereniging van 46 Nederlandse particuliere ontwikkelingsorganisaties (lidorganisaties) die zich richten op het versterken van de capaciteit van maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden (de partners). Hierbij ziet PSO capaciteitsopbouw als het proces waarbij organisaties hun functioneren verbeteren en hun mogelijkheden vergroten door te investeren in hun medewerkers, leden en vrijwilligers. Daarbij beïnvloeden zij direct of via hun netwerk hun omgeving, met name de institutionele context waarin ze werken. PSO werkt voor de lidorganisaties en hun zuidelijk partners. Kennisontwikkeling en financiering van activiteiten op het gebied van capaciteitsopbouw staan centraal. Daarnaast verleent PSO diensten op het gebied van personele samenwerking. In alle activiteiten is het thema zichtbaar: het versterken van de capaciteit van maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden.

1.2 Doel van de notitie

De huidige beleidsnotitie van PSO over humanitaire hulp dateert van 1998 en heeft een sterke focus op het inzetten van personeel. Zowel extern (zie 1.4) als binnen PSO hebben zich sindsdien grote veranderingen voorgedaan waardoor deze focus verminderd is. Aanpassing op bestaand beleid is daarom noodzakelijk. Het doel van deze notitie is om meer richting te geven en kaders te bepalen voor de voortzetting van de betrokkenheid van PSO in humanitaire hulp. PSO komt zo tegemoet aan de wens van onder andere PSO leden, partners, het ministerie van Buitenlandse Zaken en een belangstellende buitenwereld met onderzoekers, consultants en de media.

1.3 Waarom Humanitaire Hulp binnen PSO

Wat maakt nu dat PSO zich ook met capaciteitsversterking in humanitaire hulp bezig houdt? Hier zijn verschillende redenen voor. Er is nog altijd een grote vraag naar humanitaire hulp. Het aantal en de complexiteit van conflicten is toegenomen evenals het aantal natuurrampen. Zeventien van de 46 leden houden zich op enigerlei wijze bezig met humanitaire hulp. Bij leden van PSO blijkt een behoefte aan verbetering van de kwaliteit van humanitaire hulp, een wens tot meer aandacht voor capaciteitsversterking van partnerorganisaties in het Zuiden.

PSO lidorganisaties die humanitaire hulp als core business of als component hebben (situatie per januari 2007) zijn: Amref, CARE Nederland, Cordaid, Dorcas, Healthnet-TPO, ICCO, Kerkinactie, Nederlandse Rode Kruis, Oxfam Novib, Tear, Terres des Hommes, War Child, World Vision en ZOA vluchtelingen zorg. Pax Christi, Hivos en HOM zijn werkzaam op het gebied van vrede en verzoening en mensenrechten.

Sinds 1993 voert PSO daarom beleid voor humanitaire hulp, dat zich uit in personele dienstverlening, financiering en stimuleren van kennisontwikkeling. PSO vervult een stimulerende rol door voortdurend vanuit de optiek van capaciteitsopbouw naar het werk te kijken. Daarnaast heeft PSO een belangrijke rol in het

identificeren van relevante vraagstukken binnen humanitaire hulp en dient PSO als platform voor onderlinge uitwisseling van kennis door leden onderling en als bron voor expertise op het gebied van capaciteitsversterking. PSO hanteert daarbij een brede invulling aan het begrip humanitaire hulp, namelijk alle soorten hulp die tijdens en rond humanitaire crises worden verleend. Het gaat dus niet alleen om noodhulp, maar ook om rehabilitatie, conflictpreventie, *disaster risk reduction* en *disaster preparedness* (zie box 5 op blz.18: vormen van humanitaire hulp). Juist omdat PSO een brede invulling geeft aan humanitaire hulp kan PSO een goede aansluiting van noodhulp naar structurele hulp bevorderen. Capaciteitsopbouw in het humanitaire werkveld onderscheidt zich van reguliere ontwikkelingsamenwerking door een andere dynamiek, die wordt gekenmerkt door snelheid, grote geldstromen, plotselinge veranderingen in de situatie (bijvoorbeeld het ontoegankelijk worden van een gebied door het weer oplaaien van de strijd) en druk op efficiënt en effectief handelen. Om die reden voert PSO een specifiek beleid voor humanitaire hulp.

1.4 Wat deze beleidsaanpassing van belang maakt

Diverse ontwikkelingen maken dat een beleidsaanpassing relevant is. De inhoud van humanitaire hulp is onderhevig aan veranderingen. Er doen zich voortdurend nieuwe situaties voor die vragen om andere kennis en wijze van aanpak. Capaciteitsopbouw krijgt steeds meer aandacht en de praktijk van capaciteitsopbouw in humanitaire hulp is volop in ontwikkeling. Dit levert nieuwe vraagstukken op, vraagt om professionalisering en kwaliteitsverbetering. Capaciteitsversterking van maatschappelijk organisaties tijdens en na rampen en conflicten heeft meer prioriteit gekregen. Tevens hebben conflictpreventie, *disaster risk reduction* en *disaster preparedness* een prominenter plek gekregen.

Daarnaast is er een interne ontwikkeling. PSO is ook andere middelen van capaciteitsopbouw naast personele inzetten belangrijk gaan vinden. Zo financiert PSO nu ook lokale middelen die ingezet worden voor diverse strategieën van capaciteitsopbouw. Bijvoorbeeld lokale consultants voor coaching, advisering of training. PSO heeft een programmatische benadering geïntroduceerd met het streven geen geïsoleerde activiteiten meer te financieren, maar samenhangende investeringen die gericht zijn op lange termijn ontwikkelingsprocessen.

In het algemeen beleid van PSO is een grote synergie tussen leren en werken een speerpunt. Vanwege het grote belang van kennis delen, vernieuwing en kwaliteitsverbetering zal PSO in de komende periode gerichte aandacht bieden aan het stimuleren en ondersteunen van leren op het gebied van capaciteitsopbouw. Financiering komt in het kader van kwaliteitsverbetering te staan. Financiering van capaciteitsopbouw-activiteiten zal meer gericht en strategischer ingezet gaan worden door de financiering sterker te richten op kwaliteitsverbetering en innovatie. PSO gaat werken vanuit LeerWerkTrajecten met als doel kwaliteitsverbetering. PSO beschikt over meerdere instrumenten om kwaliteitsverbetering vorm te geven en te stimuleren, met elk hun specifieke bijdrage en waarde als het gaat om capaciteitsopbouw in een humanitaire context.

Dus, er is behoefte aan beleidsaanpassing voor het thema humanitaire hulp met als doel:

- een duidelijker focus op capaciteitsopbouw in humanitaire hulp;
- versterken van de inhoudelijke focus van het PSO beleid op basis van trends en actuele vraagstukken die zich voordoen binnen humanitaire hulp;
- sterkere synergie tussen de deelprocessen financiering en leren.

1.5 Voor wie de notitie is bestemd

De notitie is bestemd voor PSO lidorganisaties, werkzaam voor humanitaire hulp (17 van de 46 leden in januari 2007), het bestuur van PSO, het bureau van PSO (de werkorganisatie), het ministerie van

Buitenlandse Zaken (DMV/HH en DSI/MY), relevante ambassades en voor andere externe partijen die actief zijn in ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp.

1.6 Totstandkoming van deze notitie

Deze notitie is tot stand gekomen door gebruik te maken van geleerde lessen uit PSO financiering, door de opbrengst uit en betrokkenheid bij collectieve leertrajecten gefaciliteerd door PSO, door externe evaluaties, door een onderzoek onder de leden en door bestudering van beleidsdocumenten van lidorganisaties. Ook heeft PSO gebruik gemaakt van de adviezen van Rampen Studies van de Wageningen Universiteit.

2 Trends en vraagstukken in humanitaire hulp

Wat zijn belangrijke trends en vraagstukken in humanitaire hulp? Wat speelt er? Sommige vraagstukken heeft PSO al de nodige aandacht aangegeven en vragen om nog meer kennisontwikkeling en vernieuwende aanpakken. Andere zijn relatief nieuw voor PSO. In dit hoofdstuk geven we een overzicht van dat wat er speelt in humanitaire hulp (2.1 - 2.4). Ook gaan we kort in op wat PSO op het gebied van humanitaire hulp al heeft gedaan; een schets van activiteiten in de tijd (2.5). Dit geheel van trends en ontwikkelingen - in zowel de context van humanitaire hulp als in de PSO context - biedt aanknopingspunten voor verdere kwaliteitsverbetering en geeft richting aan concrete beleidsaanpassingen voor het humanitaire hulpbeleid van PSO.

2.1 Internationale trends en gevolgen voor de humanitaire hulp

Veel gewapende conflicten

De laatste vijftien jaar hebben zich vele gewapende conflicten in de wereld voorgedaan (IOB 2006). Deze conflicten spelen zich steeds meer binnen staten af (Frerks 2006) en kenmerken zich onder meer door het grote aantal burgerdoden, het opzettelijk vernietigen van de bestaanszekerheid van burgers, het instorten van basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg, het uithollen van de rechtsstaat en seksueel geweld, met als een belangrijk gevolg grote aantallen vluchtelingen en ontheemden. Deze conflicten en de daarop volgende rehabilitatie na vaak fragiele vredesakkoorden hebben geresulteerd in een grote vraag naar internationale humanitaire hulp. Nauwere samenwerking tussen militaire en civiele organisaties, de "War on Terror" na de gebeurtenissen van 11 september 2001 en de daarop volgende interventies in Afghanistan en Irak hebben geleid tot nieuwe uitdagingen op het gebied van humanitaire hulp. Humanitaire principes zoals 'neutraliteit' en 'onpartijdigheid' vereisen in de uitvoeringspraktijk en in de samenwerking met lokale organisaties de nodige aandacht.

Toename van natuurrampen

Het aantal en de intensiteit van natuurrampen is de afgelopen decennia toegenomen. (World Disaster Report 2005). De toename zit met name in rampen die het gevolg zijn van extreme weersomstandigheden, zoals orkanen en overstromingen. Belangrijke oorzaken zijn: milieudegradatie bijvoorbeeld ten gevolge van ontbossing, bevolkingsdruk en klimaatsverandering. Door armoede en bevolkingsdruk vestigen steeds meer mensen zich in kwetsbare gebieden zoals uiterwaarden en kustgebieden. Natuurrampen kunnen in een paar uur de ontwikkelingsinspanningen van jaren te niet doen, zoals de orkaan Mitch in Centraal Amerika aantoonde. Hoewel armoedebestrijding belangrijk is om mensen minder kwetsbaar te maken voor rampen, is er toenemend inzicht dat specifieke maatregelen cruciaal zijn voor het voorkomen en verminderen van de gevolgen van rampen (World Disaster Report 2002). Het gaat hierbij om interventies ter voorkoming van, dan wel vermindering van de risico's op rampen, in het Engels aangeduid als '*disaster risk reduction*'.

Gevolgen voor de humanitaire hulp

Ondanks alle inspanningen zal het nooit mogelijk zijn om alle rampen te voorkomen. Het blijft noodzakelijk dat lokale organisaties de capaciteit hebben tijdens natuurrampen en conflicten efficiënt en effectief hulp te kunnen geven aan de getroffen bevolking. Dit vraagt om versterking van de capaciteit tijdens de hulp.

Daarnaast blijft het noodzakelijk dat lokale organisaties en gemeenschappen in kwetsbare gebieden voorbereid zijn op rampen en in staat zijn om na een calamiteit de hulp effectief en efficiënt te organiseren (*disaster preparedness*).¹

Het synthese rapport van de Tsunami Evaluation Coalition (TEC) bevestigt dat de lokale capaciteit een cruciale rol speelt in humanitaire hulp. TEC toont wederom aan dat de internationale hulp de lokale inspanningen als uitgangspunt moet nemen. De TEC evaluatie toont ook aan dat naast de aanzienlijk bereikte resultaten er nog altijd grote tekortkomingen zijn in de kwaliteit van de internationale humanitaire hulp:

- Gebrekkige coördinatie en coherentie tussen de internationale hulpverleners;
- Onvoldoende aansluiting van de internationale inspanningen op de al aanwezige lokale capaciteit (bijv. medisch personeel) om hulp te verlenen;
- Te geringe betrokkenheid van de getroffen bevolking bij de planning, uitvoering en evaluatie van programma's;
- Geringe aandacht voor gender issues;
- De overgang van noodhulp naar interventies gericht op rehabilitatie en ontwikkeling kon beter.

Grote actoren op het gebied van humanitaire hulp zoals UN-organisaties, EU (ECHO) en Wereldbank zijn de afgelopen jaren meer prioriteit gaan geven aan zowel *disaster risk reduction* als *disaster preparedness*. Maatschappelijke organisaties zijn hierbij eerder trendsetter dan volger geweest. Zij hebben vaak goede relaties met de lokale bevolking en zij spelen geregeld een belangrijke rol in *disaster risk reduction*, *disaster preparedness* en vredesopbouw op gemeenschapsniveau. Ondanks deze hogere prioriteit gaat nog altijd het overgrote deel van bestedingen van zowel de internationale overheidsorganisaties als de maatschappelijke organisaties naar noodhulp en rehabilitatie in plaats van naar preventieve activiteiten.

2.2 Trends bij PSO lidorganisaties

Trends

Bij veel PSO lidorganisaties is de hoogste prioriteit bij humanitaire hulp de directe hulp aan mensen die door rampen zijn getroffen. Naast het redden van mensen en het verminderen van menselijk lijden wordt prioriteit gegeven aan de rehabilitatie van bestaanszekerheid voor getroffen en het herstellen van de basisvoorzieningen (onderwijs, gezondheidszorg). In toenemende mate wordt aandacht gegeven aan het duurzaam versterken van de lokale capaciteit van maatschappelijke organisaties. Meer dan voorheen streven lidorganisaties er naar dat lokale partnerorganisaties effectief en efficiënt kunnen reageren op rampen. Zowel *disaster risk reduction*, *disaster preparedness* en conflict preventie maken in toenemende mate deel uit van het beleid van PSO lidorganisaties die werkzaam zijn op het terrein van humanitaire hulp.

Code of Conduct

De *Code of Conduct of Red Cross and Red Crescent Societies and NGOs in Disaster Relief (Hilhorst 2004)* is ondertekend door 400 organisaties, waaronder vrijwel alle PSO lidorganisaties die werkzaam zijn op het gebied van humanitaire hulpverlening. In de Code of Conduct staan tien artikelen met gedragscodes voor humanitaire hulp (zie box 2 op blz. 8) die bindend zijn voor de ondertekenaars. In een van de artikelen staat expliciet dat humanitaire hulp zoveel mogelijk moet aansluiten en bouwen op lokale capaciteiten. Tien jaar

---

¹ *Organisaties gebruiken verschillende definities voor Disaster Risk Reduction en Disaster Preparedness. PSO heeft hierin een keuze moeten maken. PSO gebruikt de termen zoals toegepast door de UN instellingen als OCHA en UNDP. Disaster Preparedness draagt in feite ook bij tot het verminderen van risico's en wordt dan ook door verschillende organisaties als een van de Disaster Risk Reduction activiteiten beschouwd.*

na de initiëring van de Code of Conduct is door het Nederlandse Rode Kruis, Oxfam Novib en PSO met ondersteuning van de Wageningen Universiteit een conferentie georganiseerd. De conferentie (zie box 1) werd bijgewoond door de ondertekenaars van de Code of Conduct.

Box 1: Code of Conduct Conferentie

De centrale vraag in de conferentie was of de Code of Conduct nog levend was. De conferentie werd ondersteund door een onderzoek van de Wageningen Universiteit naar het gebruik van de code. De deelnemers van de conferentie kwamen van organisaties die de code ondertekend hebben, hun partnerorganisaties uit het zuiden en andere NGOs die betrokken zijn bij kwaliteitsverbetering van Humanitaire Hulp. De 130 deelnemers bespraken de code en kwamen met ideeën en aanbevelingen voor praktisch toepassingen van de code, die leiden tot kwaliteitsverbetering binnen humanitaire hulp. De conferentie slaagde erin de code levend te houden. Een aantal aanbevelingen die tijdens de conferentie zijn gedaan, vraagt nog om opvolging, zoals een 'light mechanism' om de code te bewaken, het regelmatig bijhouden van de lijst van ondertekenaars, besluitvorming rond tekstveranderingen, adviseren over het verbeteren van de inbedding bij de ondertekenaars indien nodig en het nagaan van de mogelijkheden voor klachten- en monitoringsprocedures.

2.3 Lopende vraagstukken

De meeste vraagstukken in de context van humanitaire hulp waaraan PSO en de lidorganisaties de afgelopen jaren aandacht hebben gegeven (zie track record in bijlage 4) zijn nog altijd actueel. Dit blijkt zowel uit de financieringspraktijk van PSO, de recente evaluaties (TEC, IOB), als uit het onderzoek door PSO onder de lidorganisaties. Deze vraagstukken zijn onder meer:

Coördinatie en coherentie van de hulp

Hoe kan je binnen noodhulpsituaties komen tot een meer gecoördineerde en op elkaar afgestemde hulp tussen de lidorganisaties en hun partners en andere betrokken partijen zoals de lokale overheid, andere lokale maatschappelijke organisaties, de UN instellingen, ECHO, en grote internationale particuliere organisaties? Hoe verandert de rol van PSO lidorganisaties door de UN (OCHA) initiatieven op het terrein van coördinatie en samenwerking? Hoe gaan de lidorganisaties om met het spanningsveld tussen enerzijds de noodzaak tot coördinatie en afstemming en anderzijds het belang van een onafhankelijke opstelling en ruimte voor innovatie?

Bevorderen van de kwaliteit van humanitaire hulp en capaciteitsopbouw

Wat zijn de uitdagingen en geleerde lessen als het gaat om capaciteitsopbouw van lokale maatschappelijke organisaties bij zowel natuurrampen, als bij conflicten en postconflict situaties? Hoe verschilt de strategie van capaciteitsopbouw voor elk van deze situaties ten opzichte van gangbare strategieën in de reguliere ontwikkelingssamenwerking? In hoeverre is de door PSO aanbevolen programmatische benadering toepasbaar en in hoeverre zijn de door PSO onderscheiden dimensies van capaciteitsopbouw (*institutional development, organisational development* en *human resource development*) bruikbaar? Wat betekent dit bijvoorbeeld voor monitoring en evaluatie? Hoe verschilt capaciteitsopbouw per context? Is het mogelijk om in een situatie waar de overheid vrijwel opgehouden is te functioneren, in een zeer onveilige en instabiele omgeving, te werken aan capaciteitsopbouw van maatschappelijke organisaties? Zo nee, wat is dan wel mogelijk? Zo ja, hoe doe je dat en hoe ga je om met de risico's en het meten van de effecten.

Partners en de hulpketen

Meestal werken de lidorganisaties met partnerorganisaties samen, maar er zijn grote verschillen in manieren waarop hulp gekanaliseerd wordt (zie figuur 1), blijkt uit de financieringspraktijk, de leertrajecten en uit onderzoek. Zo beschrijven Hilhorst en Jansen in 'You Never Walk Alone', een gezamenlijke onderzoeksproductie van PSO en Wageningen Universiteit, diverse typen partnerschappen in de praktijk

van humanitaire hulp. De meeste lidorganisaties streven een gelijkwaardige relatie na, maar in de praktijk wordt deze zelden gerealiseerd. Hier liggen vraagstukken als: Hoe kan hulp het beste gekanaliseerd worden in een bepaalde context? Hoe komen partnerrelaties tot stand? En op welke wijze wordt inhoud en vorm gegeven aan de partnerrelatie?

Neutraliteit in de humanitaire context

Het humanitaire principe van neutraliteit staat steeds meer ter discussie. Het is moeilijk voor maatschappelijke organisaties om politiek en niet-politiek te scheiden in noodhulpoperaties. Voor rehabilitatie speelt dit nog meer. Politieke reconstructie maakt deel uit van het wederopbouwproces en vraagt om politieke keuzes. De meeste PSO lidorganisaties werkzaam op het gebied van noodhulp, zijn ook werkzaam op gebied van rehabilitatie en ontwikkelingssamenwerking. Welke positie neem je als organisatie dan in ten aanzien van neutraliteit? De "War on Terror" maakt dit vraagstuk nog actueler.

Tijdens de conferentie over de Code of Conduct kwamen vraagstukken naar voren als: Hoe kunnen de toepassing en de promotie beter georganiseerd worden en welke (kleine) veranderingen zijn eventueel nodig in de tekst. Ook onder Nederlandse organisaties speelt de vraag hoe de toepassing in de praktijk en discussies over principes van de code levend gehouden kunnen worden.

Box 2: Gedragscodes voor humanitaire hulp

Code of Conduct for the International Red Cross and Red Crescent Movement and NGOs in Disaster Relief:

1. The humanitarian imperative comes first.
2. Aid is given regardless of the race, creed or nationality of the recipients and without adverse distinction of any kind. Aid priorities are calculated on the basis of need alone.
3. Aid will not be used to further a particular political or religious standpoint.
4. We shall endeavour not to act as instrument of government foreign policy.
5. We shall respect culture and custom.
6. We shall attempt to build disaster response on local capacities.
7. Ways shall be found to involve programme beneficiaries in the management of relief aid.
8. Relief aid must strive to reduce future vulnerabilities to disaster as well as meeting basic needs.
9. We hold ourselves accountable to both those we seek to assist and those from whom we accept resources.
10. In our information, publicity and advertising activities, we shall recognise disaster victims as dignified human beings, not hopeless objects.

Civiel- Militaire relaties

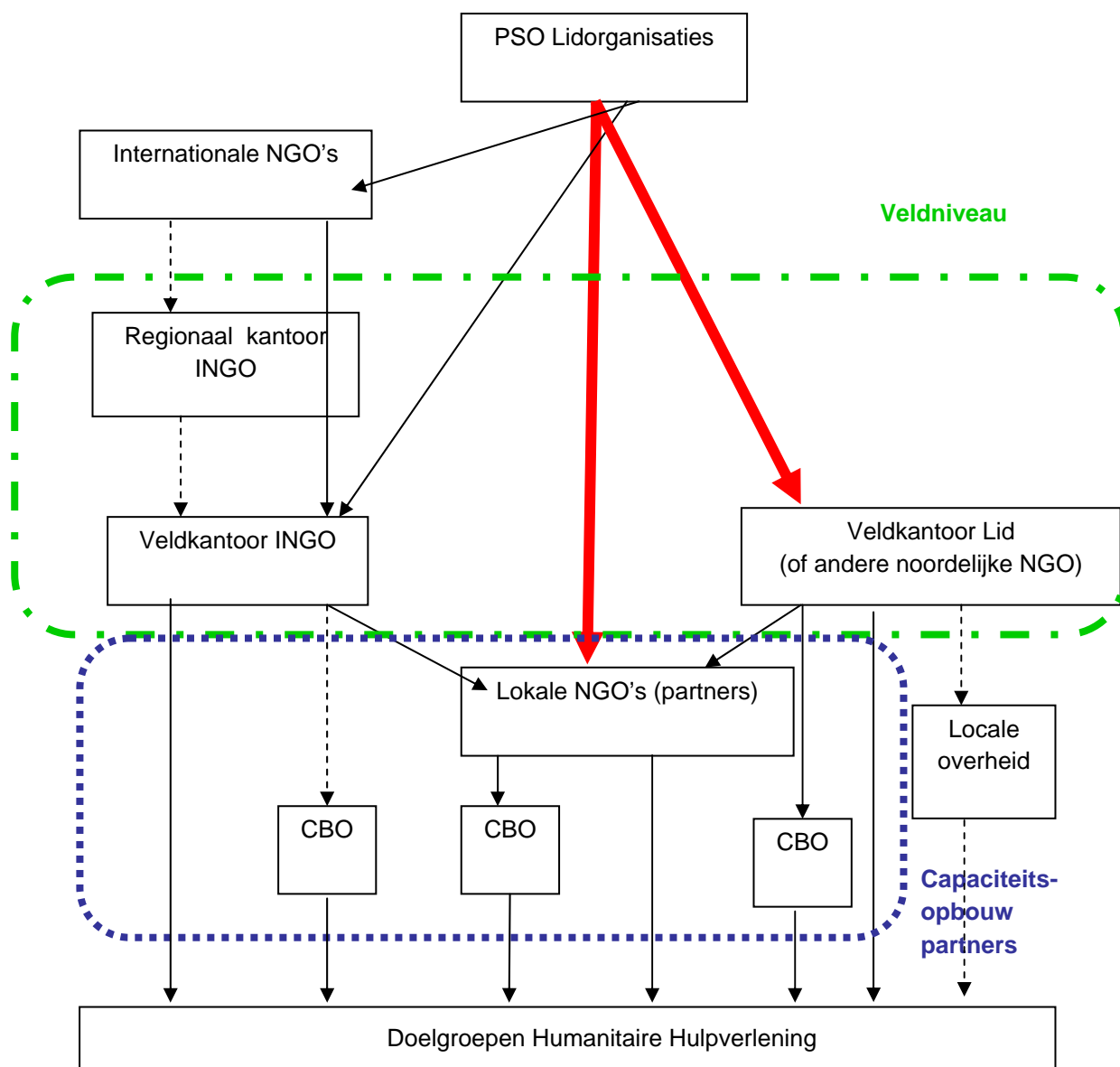
Het afgelopen decennium is er sprake van steeds nauwere samenwerking tussen militairen en civiele organisaties. Deze civiel-militaire relaties worden ook wel met de Navo-term CIMIC aangeduid. Frerks e.a. (2006) stellen dat zowel de kansen als de risico's van civiel-militaire samenwerking niet voor lief kunnen worden genomen. Gepleit wordt voor een *context-specifieke, case-by-case* benadering. Ook de lidorganisaties worden geconfronteerd met de vraag of en zo ja hoe, met militairen moet worden samengewerkt. Centraal hierin staat ook het vraagstuk van neutraliteit. Moet ten opzichte van neutraliteit een principiële standpunt of een meer pragmatische positie worden ingenomen? Een belangrijke afweging hierbij is de veiligheid van personeel van de leden en partnerorganisaties.

Kwetsbare groepen en gender perspectief

De zelfredzaamheid en weerbaarheid van de bevolking (coping mechanism) na een natuurramp of conflict wordt regelmatig onderschat. Zelden ontstaan er situaties waar de gehele getroffen bevolking behoefte heeft aan humanitaire hulp. Het zijn vaak de kwetsbare groepen, bijvoorbeeld alleenstaande vrouwen, ouderen en gehandicapten die de grootste behoefte aan ondersteuning hebben. Dit vraagt om een specifieke aanpak

voor kwetsbare groepen bij humanitaire hulp. Hierbij speelt ook het gender perspectief. Vrouwen en mannen hebben specifieke kwetsbaarheden in crisissituaties. Vrouwen zijn bijvoorbeeld kwetsbaar voor seksueel geweld. Uit de TEC evaluatie bleek dat veelal geen specifieke aandacht gegeven werd aan de vraag om hulp bij vrouwen en dat de meeste programma's die gericht waren op het herstel van de bestaanszekerheid op mannen gericht waren. Het gender perspectief dreigt in "mainstreaming" ondergesneeuwd te raken en vraagt om hernieuwde aandacht.

Figuur 1 Humanitaire Hulpketen van PSO lidorganisaties

Toelichting op figuur 1

- De pijlen geven de hulpstromen aan: financieel, materialen of personeel.
- De doelorganisaties van PSO bevinden zich in het blauwe kader : de lokale partners en gemeenschapsorganisaties.
- INGO staat voor Internationale Non Gouvernementele Organisatie (zoals Care International of Internationale Federatie van Rode Kruis of Rode Halve Maan Verenigingen).
- CBO betekent Community Based Organisation, een basisorganisatie op gemeenschapniveau.

Participatie

Gedragcodes in zowel de Code of Conduct als de Sphere Standards (zie box 3) geven lokale participatie een belangrijke plaats: "effectieve noodhulp en rehabilitatie kan het best bereikt worden als de beneficiarissen betrokken zijn in ontwerp, beheer en uitvoering van het humanitaire hulpprogramma, en organisaties streven naar volledige participatie van de gemeenschap in programma's". Uit de humanitaire hulppraktijk van PSO leden blijkt dat participatie van doelgroepen vaak beperkt is. Hoe kan de participatie van de bevolking efficiënt en effectief georganiseerd worden in een humanitaire context van tijdsdruk, instabiliteit en mogelijke politieke loyaliteiten aan partijen binnen het conflict? Hoe kan je er voor zorgen dat ook specifieke groepen participeren en dat vrouwen betrokken worden bij de interventie?

Box 3: toelichting op Sphere Standards

Sphere is een initiatief van een aantal NGOs en Rode Kruis en Rode Halve Maan verenigingen. In het Sphere Handbook staan de minimum standaards beschreven waaraan humanitaire hulpverlening moet voldoen. Naast algemene standaards worden specifieke minimum standaards beschreven voor de sectoren water en sanitatie, voeding, voedselhulp, onderdak en gezondheidszorg.

De relatie tussen noodsituatie, rehabilitatie en structurele ontwikkeling (gap issue) en de plaats van capaciteitsopbouw

Vraagstukken die hierbij spelen zijn: Hoe kunnen noodhulp, rehabilitatie en ontwikkeling beter met elkaar verbonden worden? Hoe kan de duurzaamheid gewaarborgd blijven? Hoe kan bij rehabilitatie in postconflict situaties bijgedragen worden aan het handhaven van vrede? Hoe kan je in de rehabilitatie na natuurrampen er voor zorgen dat de weerbaarheid van lokale gemeenschappen voor volgende rampen wordt vergroot? En welke rol speelt capaciteitsopbouw hierin?

Veiligheid

Humanitaire hulpverleners, zowel lokale als internationale, lopen de nodige risico's. In Irak hebben veel hulpverleners zich om veiligheidsredenen teruggetrokken. De meeste slachtoffers vallen onder lokaal personeel, maar internationaal personeel loopt relatief meer risico. Het veiligheidsvraagstuk blijft een grote zorg in conflict en postconflict gebieden en heeft gevolgen voor capaciteitsversterking in noodhulp.

2.4 Nieuwe vraagstukken

Uit de financieringspraktijk van PSO, de evaluaties, de leertrajecten en uit onderzoek onder de lidorganisaties is een aantal vraagstukken naar voren gekomen, waar voorheen minder aandacht aan is gegeven. De financieringspraktijk, de evaluaties, de leertrajecten en onderzoek onder lidinstellingen hebben PSO niet alleen meer zicht gegeven op vraagstukken waar tot op heden weinig aandacht voor was, maar ook nieuwe vraagstukken opgeleverd.

Hiv/aids

In conflictsituaties maar ook na natuurrampen is er een verhoogd risico voor de verspreiding van hiv/aids. Families en gemeenschappen vallen uit elkaar en stabiele relaties worden ondermijnd. De sociale cohesie neemt sterk af. Sociale normen vervagen en de sociale controle neemt af. In zulke omstandigheden lopen vrouwen en kinderen meer risico het slachtoffer te worden van seksueel geweld. Vrouwen kunnen door armoede worden gedwongen om seks te ruilen voor basisbehoeften als voedsel, water of zelfs veiligheid (IASC 2003). HIV/aids vraagt om een eigen benadering in humanitaire hulp. Hoe kan Hiv/aids beter op de agenda van humanitaire hulp gezet worden en ingebed worden in de praktijk?

Verantwoording

Maatschappelijke organisaties leggen tot op heden vooral verantwoording af aan de institutionele donoren zoals de overheid. Veel minder verantwoording wordt afgelegd aan de getroffen bevolking. Uit de TEC evaluatie bleek dat de doelgroep nauwelijks geïnformeerd werd en er vrijwel geen mogelijkheid is om klachten in te dienen. Hier spelen vragen als: Hoe kan je er voor zorgen dat de bevolking goed geïnformeerd is en hoe kan je klachtenprocedures organiseren. Ook speelt de vraag hoe het beste verantwoording kan worden afgelegd aan de vele geldgevers onder het publiek.

Internationaal is ook de vraag naar accreditatie van humanitaire organisaties weer actueel. Relevant hierbij is het Humanitarian Accountability Partnership-International (HAP) initiatief van meer dan 40 internationale NGOs. Het doel van HAP is om de verantwoording naar de getroffen bevolking en de kwaliteit van het management van humanitaire hulp te verbeteren. HAP heeft hiervoor zowel principes als standaards gedefinieerd. Voor PSO lidorganisaties ligt hier het vraagstuk van HAP certificatie en hoe zich dit verhoudt tot eventuele ISO 9000 certificering.

Protectie

In de huidige conflicten lopen burgers steeds meer risico het slachtoffer te worden van geweld. UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de UN, heeft een internationaal mandaat voor de bescherming van vluchtelingen en ICRC, the International Committee of the Red Cross, voor de bescherming van de burgerbevolking in conflict gebieden. Ook zien verschillende maatschappelijke organisaties protectie als een taak. Welke rol kunnen maatschappelijke organisatie spelen op het gebied van protectie en hoe kan dit beter gerealiseerd worden? De situatie in Darfur Soedan, waarbij dorpen zijn platgebrand, etnische zuiveringen plaatsvinden en seksueel geweld tegen vrouwen systematisch voorkomt maakt duidelijk dat protectie een heel relevant en actueel vraagstuk is.

Disaster risk reduction en disaster preparedness

Verschillende PSO lidorganisaties ondersteunen *disaster risk reduction* en *disaster preparedness* in gemeenschappen. Er zijn inmiddels verschillende methoden en instrumenten op dit gebied ontwikkeld en met name in de Filippijnen is er het nodige succes mee geboekt. Op dit terrein liggen ook nog veel vraagstukken. Bijvoorbeeld welke benadering werkt het best, hoe werkt de integratie met andere ontwikkelingsinterventies en hoe is de relatie met andere lokale en nationale systemen? Zo is bijvoorbeeld het internationale Tsunami waarschuwingssysteem onvoldoende gekoppeld aan evacuatieplannen van gemeenschappen aan de kust in Indonesië. Ook op het gebied van *disaster preparedness* van maatschappelijke organisaties liggen er vragen over kwaliteit en capaciteitsopbouw. Wat is de rol van de partner in disaster response, hoe kunnen afspraken gemaakt worden met de andere actoren zoals de overheid en andere lokale organisaties, waarin de verantwoordelijkheden van elke actor worden gedefinieerd? Hoe verhoudt zich de *disaster preparedness* van lokale maatschappelijke organisaties zich tot internationale systemen. Hoe kan de PSO lidorganisatie afspraken maken met de partner over onderlinge verantwoordelijkheden?

Conflict preventie

Alle lidorganisaties willen naast hun kerntaken ook bijdragen aan vredesopbouw, conflictbeheersing en preventie en ondersteunen initiatieven op met name het gemeenschapsniveau. Pax Christi heeft als enige lidorganisatie 'het bevorderen van vrede' als hoofddoelstelling en geeft een hoge prioriteit aan lobbywerk op internationaal niveau. In postconflict situaties bestaat altijd het risico dat het conflict weer oplaait. Hoe kunnen humanitaire hulporganisaties bijdragen aan het handhaven van fragiele vrede?

2.5 Geschiedenis van betrokkenheid van PSO bij humanitaire hulp

Tot nu toe hebben we voornamelijk gesproken over vraagstukken die zich voordoen in de externe context van humanitaire hulp. Ook PSO zelf maakt een ontwikkeling door als het gaat om verkrijgen van inzicht in en het uitvoeren van beleid voor humanitaire hulp. We geven in deze alinea een schets van de belangrijkste activiteiten die in afgelopen periode hebben plaatsgevonden en op basis waarvan we ervaring opdoen en geleerde lessen trekken.

- ❖ **Financiering humanitaire hulp sinds 1993.** In die tijd bestond er onder PSO lidorganisaties een toenemende behoefte personeel in te zetten in humanitaire hulp.
- ❖ **Aantal personele uitzendingen van 7 naar 125.** Het aantal uitzendingen is na 1993 fors gegroeid van 7 naar 125 inzetten per jaar in 1998.
- ❖ **Notitie 'Personele assistentie' in 1998.** In dat jaar presenteert PSO de "Notitie Personele Assistentie in het Kader van Humanitaire Hulp" na uitvoerig overleg met de leden. In deze notitie lag het accent al op lokale inbedding en capaciteitsopbouw. Duurzaamheid en de relatie met structurele activiteiten stond centraal als beleidsuitgangspunt. Humanitaire hulp werd breder gedefinieerd. Hier vielen acute noodhulp, rehabilitatie van de bestaanszekerheid (bijvoorbeeld zaaizaaddistributie) en herstel van basisvoorzieningen (bijvoorbeeld gezondheidszorg) onder, en ook *disaster risk reduction*, *disaster preparedness* en conflictpreventie. De directie DMV/HH van het ministerie van Buitenlandse Zaken verleende subsidie aan PSO voor noodhulp en rehabilitatie. *Disaster risk reduction*, *disaster preparedness* en conflictpreventie werden gefinancierd door de reguliere bijdrage van de Directie DSI van hetzelfde ministerie.
- ❖ **PSO, de organisatie die capaciteitsopbouw ondersteunt.** Sinds 1998 is PSO veranderd van een organisatie die alleen de uitzending van personeel financierde naar een organisatie die capaciteitsopbouw ondersteunt. Deze algemene beleidsverandering werd ook toegepast in de praktijk van het humanitaire hulpprogramma, maar een belangrijke taak bleef het financieren van personeel inzetten.
- ❖ **Evaluatie humanitaire hulp door Wageningen Universiteit.** In 2002 wordt de humanitaire programmafinanciering geëvalueerd door Rampenstudies van de Wageningen Universiteit. Deze evaluatie levert veertien aanbevelingen op, waarvan een groot deel is verwerkt tussen 2003 -2006. De belangrijkste aandachtspunten uit de evaluatie waren:
  - verankeren van humanitaire hulp in PSO;
  - verbeteren van het 'lerend' vermogen door een 'leer'programma;
  - versterken van de deskundigheid binnen PSO;
  - diverse aandachtspunten voor personeelsinzetten, bijvoorbeeld de voorbereiding;
  - en een institutionele analyse toetsing in de programma aanvragen.
- ❖ **Werken met meerjarenafspraken kaders (MAK).** Vanaf 2004 is gewerkt met arrangementen tussen lidorganisaties en PSO, waarin afspraken over kwaliteitsverbetering en financiering van aanvragen zijn vastgelegd. Deze arrangementen zijn ontstaan vanuit de behoefte de relatie tussen lidorganisaties en PSO professioneel vorm te geven en een advies- en netwerkrol naar de leden te kunnen vervullen. PSO en de lidorganisaties maken jaarlijks analyses van de portfolio en de vraagstukken, de voortgang en knelpunten worden door beide partijen geëvalueerd.
- ❖ **Oprichting PSO Kenniscentrum in 2002.** Het verbeteren van het lerend vermogen betekent dat PSO, naast voortzetting van haar rol als financier, gevraagd wordt door het ministerie van Buitenlandse Zaken om een nieuwe taak op zich te nemen, namelijk "het bevorderen van de kwaliteit van humanitaire hulp". Het in 2002 opgerichte Kenniscentrum van PSO neemt deze taak op zich. In 2001 heeft een internationale conferentie over de kwaliteit van humanitaire hulp plaatsgevonden, gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het Nederlandse Rode Kruis kreeg de vraag het voortouw te nemen

in de vervolgvactiteiten, die plaats vonden via een informeel platform van de leden van PSO. Sinds de oprichting van het Kenniscentrum speelt PSO een faciliterende rol in deze initiatieven uit de sector.

- ❖ **Leertraject humanitaire hulp.** PSO begint in 2003 met het leertraject humanitaire hulp. Dit leertraject geeft aandacht aan actuele en relevante vraagstukken die spelen binnen humanitaire hulp (zie bijlage 4 Trackrecord). De financiering van het leertraject gebeurt vooralsnog volledig met DSI middelen.
- ❖ **Samenwerking met Rampenstudies Wageningen Universiteit.** Na 2002 ontwikkelt de samenwerking tussen PSO en Rampenstudies van de Wageningen Universiteit zich steeds verder. PSO faciliteert activiteiten met de wetenschap en de lidorganisaties die geworteld en gericht zijn op de praktijk van humanitaire hulp. Op deze manier kunnen de verschillende partijen elkaar ontmoeten, bevragen en uitwisselen. Deze manier van werken met een combinatie van onderzoek, presentatie en kritische vragen over de praktijk blijkt aan te slaan onder de leden van PSO. Een voorbeeld van langdurige samenwerking tussen de lidorganisaties, PSO en Rampenstudies is de eerder genoemde conferentie over de Code of Conduct. Een soortgelijke samenwerking ontwikkelt zich in 2006 tussen Rampenstudies, de Samenwerkende Hulporganisaties en PSO naar aanleiding van de evaluatie van de internationale Tsunami Hulp. Het is de combinatie van praktijk, inhoudelijke kennis en onderzoek die kenmerkend is voor het leren en kwaliteitsbevordering binnen en buiten PSO. De nadruk ligt hier op de interactie en activerende werkvormen tussen de lidorganisaties, de wetenschappers en PSO. Deze samenwerking wordt met Rampenstudies in 2005 vastgelegd in een formele samenwerkingsovereenkomst tussen beide partijen.

3 Geleerde lessen en opgedane ervaringen

In voorgaand hoofdstuk zijn we ingegaan op trends en vraagstukken die PSO ziet in humanitaire hulp. Wat zegt dit beeld van de praktijk ons nu? Welke betekenis geven we hieraan? Welke lessen kan PSO hieruit trekken als het gaat om kwaliteitsverbetering van humanitaire hulp? En welke ervaring hebben we ook opgedaan in de PSO financieringspraktijk, in collectieve leertrajecten en door de inbreng van onderzoek, wetenschap en andere platforms? Hieronder geven we een overzicht van geleerde lessen en opgedane ervaringen die van betekenis zijn voor de uiteindelijke beleidsvoornemens voor de periode 2007-2010.

3.1 Geleerde lessen vanuit humanitaire hulpsector

Inzicht in netwerken

Zowel bij de lidorganisaties als in de hulpketen (veldkantoren en partners) is er een vraag naar kwaliteitsverbetering. Er is meer inzicht nodig in de hulpketen en de verschillende kwaliteitseisen op elk niveau in de keten. Hierbij is het ook noodzakelijk om naast de partnershiprelaties meer inzicht te hebben in internationale netwerkrelaties van de lidorganisaties en de rol van veldkantoren in humanitaire hulp.

Aansluiten bij lokale capaciteit

Lokale maatschappelijke organisaties spelen een belangrijke rol in humanitaire hulp door hun nauwe banden met gemeenschappen. De lokale capaciteit is een kritische factor en aan het versterken hiervan wordt door de lidorganisaties toenemend prioriteit gegeven, maar versterking is vaak niet het eerste aandachtspunt. De internationale hulp kan effectiever, efficiënter en duurzamer uitgevoerd worden als beter aangesloten zou worden op lokale capaciteit. De Code of Conduct heeft als rode draad het aansluiten bij lokale structuren, capaciteiten en vraaggerichtheid. Het is een belangrijk humanitair principe en wordt als essentiële succesfactor aangeduid bij internationale humanitaire hulpinterventies. De lidorganisaties werken volgens dit principe, maar met name het aansluiten bij intermediaire maatschappelijk organisaties is bij een aantal lidorganisaties beperkt. Veldkantoren zijn dan te uitvoerend werkzaam.

Extra risico bij capaciteitsopbouw in humanitaire hulp

Capaciteitsopbouw in humanitaire hulp onderscheidt zich op een aantal onderdelen van "gewone" capaciteitsopbouw binnen structurele armoedebestrijding. Het gaat dan om factoren als een instabiele omgeving, conflict dat weerspiegeld wordt in maatschappelijke groeperingen, onveiligheid, tijdsdruk, en het grote financieringsvolume. Dit brengt extra risico's met zich mee voor de getroffen groepen, de inzet van personele assistentie en de inzet van middelen. Internationale netwerken en veldkantoren spelen een belangrijker rol dan in reguliere ontwikkelingssamenwerking.

Capaciteitsopbouw in humanitaire context vraagt om specifieke benaderingen

De door PSO aanbevolen niveaus voor capaciteitsopbouw (Human Resource Development, Organisational Development en Institutional Development) en de strategieën (adviesgeving, training, uitwisseling, coaching, facilitatie, onderzoek) werken anders in een (post)conflict of rampsituatie.

Een goede analyse van de context en instituties is erg relevant in de humanitaire hulp. Het uitvoeren van een organisatieanalyse zal in een acute noodhulpsituatie echter heel anders werken en vaak ook slechts beperkt mogelijk zijn. PSO lidorganisaties vinden het lastig om in een humanitaire context de door PSO aanbevolen benadering te volgen. De leertrajecten hebben geleid tot meer inzicht in voor capaciteitsopbouw relevante onderwerpen als partnerships, participatie en coördinatie, maar veel vraagstukken zijn nog onvoldoende verkend door PSO en de lidorganisaties. Daar komt bij dat PSO binnen humanitaire hulp nog te veel heeft ingezet op het uitzenden van personeel als doel. Andere vormen van ondersteuning die meer gebruik maken van lokaal aanwezige capaciteit zijn onderbenut geweest, terwijl deze efficiënter en effectiever kunnen zijn voor capaciteitsopbouw.

Steun aan preventie-initiatieven

Voorkomen is beter dan genezen en PSO kan hier aan bijdragen door de ondersteuning van *disaster risk reduction*, *disaster preparedness* en conflictpreventie initiatieven van de lidorganisaties en hun partners. Deze thema's vragen eenzelfde benadering voor capaciteitsopbouw als reguliere ontwikkelings-samenwerking.

Gender, hiv/aids en seksueel geweld

De ervaring uit de PSO financieringspraktijk leert dat PSO te weinig aandacht heeft geschonken aan gender en hiv/aids, terwijl dit in elke humanitaire context relevant is. Ook seksueel geweld heeft te weinig op de agenda gestaan. In de aanvragen en rapportages worden gender en hiv/aids als belangrijke aandachtspunten genoemd, maar zijn onvoldoende uitgewerkt.

Financiering van verschillende activiteiten tegelijkertijd

PSO biedt de mogelijkheid om verschillende activiteiten zoals noodhulp, rehabilitatie en structurele ontwikkelingsactiviteiten te financieren. Hierdoor kunnen deze activiteiten in principe overlappend gefinancierd worden en verloopt de overgang minder problematisch. Er ontstaat geen "gap" of breuk tussen de verschillende fases.

3.2 Geleerde lessen uit de relatie met lidorganisaties en hun partners

Capaciteitsopbouw in het Zuiden vraagt om leren hier

PSO's centrale oogmerk is versterking van de rol van het maatschappelijk middenveld in het Zuiden in de strijd tegen armoede. Capaciteitsopbouw is daarbij het kernwoord: het versterken van zuidelijke maatschappelijke organisaties zodat zij rechtvaardigheid kunnen bevorderen en een rol kunnen spelen in de 'inclusion' van groepen die door maatschappelijke en economische processen worden buitengesloten. PSO onderhoudt geen directe relaties met organisaties in het Zuiden, maar investeert in versterking van de capaciteit van deze zuidelijke partners via haar eigen leden, Nederlandse maatschappelijke organisaties. Binnen de vereniging is te merken dat bijdragen aan capaciteitsopbouw in het Zuiden hoge eisen stelt aan de leden van PSO. Capaciteitsopbouw daar vraagt leren hier. Oftewel: het kritisch reflecteren op de eigen aanpakken, de interne organisatie en het verbeteren daarvan. Leden drijven zelden op routine, ze doen samen en ieder voor zich nieuwe inzichten op over capaciteitsopbouw en zetten die in om hun doelen beter te bereiken.

Praktijk lidorganisaties belangrijk

In de afgelopen vier jaar hebben de leden van PSO die zich richten op humanitaire hulp een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het PSO Kenniscentrum. Door de actieve inbreng van eigen praktijk en ervaring hebben zij laten zien dat onder de 'juiste' voorwaarden de leden van PSO hun praktijk en ervaring aan elkaar beschikbaar stellen. Hierdoor hebben zij PSO in staat gesteld om voor de komende vier jaar nadrukkelijker te kiezen voor een combinatie van de rollen als financier en leerfacilitator. Dit heeft een kwaliteitsslag mogelijk gemaakt.

Door kennisuitwisseling meer kwaliteit

PSO verdiept en bouwt relevante kennis op bij leden, door professionalisering en stimuleren van onderlinge kennisuitwisseling en -ontwikkeling. Er is een platform ontstaan waarin debat, dialoog en praktijk bij elkaar komen ter bevordering van de kwaliteit van humanitaire hulp. Activiteiten van PSO hebben zowel een inhoudelijk karakter als een procesmatig doel. PSO sluit bij voorkeur aan op initiatieven van leden en stimuleert, dat er verbindingen gelegd worden op werkerreinen waar verwantschap te vinden is, en faciliteert dat er onderlinge contacten ontstaan ter bevordering van informeel en sociaal leren.

Aansluiten bij de wensen van leden

De dynamiek van humanitaire hulp (tijdsdruk, complexiteit, onverwachts) heeft zijn neerslag op de wijze waarop PSO leden werken en leren. Er is een duidelijke leerbehoefte en een hoge bereidheid tot het delen van kennis en ervaringen. Ruimte voor reflectie dient echt gecreëerd te worden. Het leren dient vorm te krijgen door korte verdiepingen en leeractiviteiten, thema's die op dat moment in de praktijk spelen en een zekere urgentie hebben, en aansluitend bij thema's op de gemeenschappelijke en soms politieke agenda van humanitaire hulp.

3.3 Geleerde lessen uit financiering en leren binnen PSO

In de afgelopen vier jaar is PSO op zoek geweest naar de optimale wijze van financiering en kennisontwikkeling op het gebied van humanitaire hulp. PSO heeft ingespeeld op vragen van leden en eigen ideeën ontwikkeld. Zo heeft PSO meer zicht gekregen op de specifieke eisen die worden gesteld aan de capaciteitsopbouw in humanitaire hulp en heeft haar eigen richting kunnen bepalen. Het voortdurend onderzoeken van de praktijk van leden stelt PSO in staat actuele vraagstukken te benoemen en hierop aan te sluiten.

De financieringspraktijk over capaciteitsversterking van partnerorganisaties

Capaciteitsversterking in humanitaire hulp wordt nogal eens opgevat als versterking van de uitvoeringscapaciteit van lokale partners voor noodhulpinterventies. Dit gebeurt door functionele trainingen (technische kennis, financieel management, PME, projecten schrijven, etc.). Voor PSO is uitvoeringsondersteuning en training een te smalle basis voor capaciteitsopbouw in humanitaire hulpverlening omdat dit grotendeels is toegespitst op HRD en uitvoering. In de aanvragen en rapportages is te weinig aandacht voor de ontwikkeling van de organisaties en hoe zij zich inrichten om hun mandaat te realiseren. Het begrip ownership wordt nogal eens vertaald als lokale participatie gekoppeld aan het direct met de doelgroep samenwerken. De criteria voor de kwaliteit van lokale participatie zijn dan niet zichtbaar uitgewerkt in de aanvragen en rapportages.

Bredere oriëntatie nodig voor het bepalen van de vraagstukken

De financieringspraktijk van PSO biedt, zoals genoemd, goed zicht op vraagstukken die spelen bij lidorganisaties. Dit beeld wordt tevens gevoed door individuele en collectieve leertrajecten. Wel realiseren we ons dat dit slechts een deel van de totale humanitaire hulppraktijk is, wat maakt dat we belang hechten aan een bredere oriëntatie, die zich uit in vormen als: aansluiten bij brede humanitaire overlegvormen, volgen van onderzoek en evaluatie, en actief vormgeven van samenwerkingsverbanden. Een goed voorbeeld hiervan is een samenwerkingsovereenkomst die PSO sinds 2001 met Rampenstudies de Wageningen Universiteit heeft. Deze samenwerking maakt een sterke link tussen wetenschap en praktijk mogelijk, die zeer waardevol is gebleken en goed aansluit bij wensen en behoeften van leden van PSO. Voorbeelden die dit illustreren zijn het gewaardeerde onderzoek (zie box 4 'You Never Walk Alone') van Thea Hilhorst en Bram Jansen naar partnerschappen in Humanitaire Hulp en enkele drukbezochte interactieve platformbijeenkomsten. Deze overeenkomst stimuleert tevens de deskundigheidsbevordering van PSO over Humanitaire Hulp, die cruciaal is bij het signaleren van actuele vraagstukken in de praktijk en bij het neerzetten van een eigen visie op capaciteitsopbouw in deze sector.

Box 4: You Never Walk Alone

De nauwe samenwerking tussen PSO, lidorganisaties en Rampen Studies van de Wageningen Universiteit resulteerde in 2004 in de publicatie "You Never Walk Alone, Participation, Partnership and Coordination in Humanitarian Aid." Hier wordt in drie artikelen ingegaan op relevante vraagstukken uit de praktijk van de lidorganisaties in de context van noodhulp en rehabilitatie. Het eerste artikel geeft een verdieping over het werken met partners in humanitaire hulp. Het tweede artikel gaat in op de participatie van de getroffen bevolking in de planning en uitvoering van humanitaire hulp en het derde gaat in op samenwerking met de lokale overheid. De artikelen vormden de basis van drie studiebijeenkomsten voor kwaliteitsverbetering van humanitaire hulp. In de bijeenkomsten werd het onderling leren vanuit praktijkervaringen van de lidorganisaties gecombineerd met het onderzoek van de universiteit. De synergie tussen praktijkervaring en onderzoek door de universiteit bleek zeer waardevol voor het leren over kwaliteitsverbetering van humanitaire hulp.

4 Beleidsvoornemens voor de periode 2007 tot 2010

In afgelopen hoofdstukken is een schets gegeven van vraagstukken, trends en geleerde lessen uit de praktijk van humanitaire hulp. Op basis hiervan heeft PSO de beleidsvoornemens voor de komende vier jaar geformuleerd, die in dit hoofdstuk worden beschreven. Het vertrekpunt is de doelstelling van PSO op het gebied van humanitaire hulp en vervolgens beschrijven we de gewenste effecten van deze doelstelling (paragraaf 4.1). In paragraaf 4.2 formuleren we de activiteiten die PSO zal ondernemen om aan de doelstelling te werken. Hierbij maken we gebruik van de clusterindeling van de resultaatgebieden financiering, leren, innovatie en personele dienstverlening zoals die beschreven staan in het Bedrijfsplan 2007 – 2010 van PSO. Daarna maken we een keuze voor de inhoudelijke focus voor de komende jaren (paragraaf 4.3). Dit hoofdstuk besluit met een overzicht van actoren die op enigerlei wijze zijn betrokken bij de vormgeving van de beleidsvoornemens.

4.1 Doelstelling van PSO voor Humanitaire Hulp

Doelstelling

De doelstelling van PSO voor humanitaire hulp luidt:

De rol van het maatschappelijk middenveld in het Zuiden op het gebied van humanitaire hulp groeit en wordt krachtiger en de capaciteit van maatschappelijke organisaties om efficiënt en effectief hulp te geven aan doelgroepen is duurzaam verbeterd.

Dit doel en de daarmee beoogde effecten zijn afgeleid van het aangepaste activiteitenplan en monitoringsprotocol van PSO voor de periode 2007-2010 (PSO, concept 2006). Hierin zijn het doel en de effecten als volgt geformuleerd: *Het beoogde doel (impact) van het werk van PSO is dat de rol van het maatschappelijk middenveld in het Zuiden in de strijd tegen armoede groeit en krachtiger wordt. PSO richt zich hierbij op maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden die actief zijn, direct of indirect, in het bestrijden van armoede. Het beoogde effect op het niveau van de doelgroep is dat zuidelijke partners hun taak - gericht op één of andere directe of indirecte vorm van armoedebestrijding - beter vervullen. Nadrukkelijk rekent PSO hiertoe ook maatschappelijke organisaties werkzaam op het terrein van humanitaire hulp (zie artikel 2 van de PSO statuten).*

PSO hanteert een brede invulling van humanitaire hulp. Meer dan voorheen geeft PSO prioriteit aan *disaster risk reduction, disaster preparedness* en conflictpreventie in risicogebieden. Ondanks lokale en internationale inspanningen op dit gebied zal er altijd een vraag blijven naar humanitaire hulp na natuurrampen en conflicten. Ondersteuning aan capaciteitsversterking en kwaliteitsverbetering voor acute noodhulp, lange termijn noodhulp, opvang van vluchtelingen en rehabilitatie blijven dan ook een integraal deel van het beleid van PSO (zie box 5: vormen van humanitaire hulp).

Doelstelling op drie niveaus in de hulpketen

Voor het bereiken van de doelstelling onderscheidt PSO drie niveaus in de humanitaire hulpketen:

1. De doelgroep: kwetsbare groepen in risicogebieden, getroffen door een natuurramp of ten gevolge van een conflict in het Zuiden (in DAC landen);
2. Maatschappelijke organisaties: de partnerorganisaties van de PSO-lidorganisaties in het Zuiden die direct of indirect werkzaam zijn op gebied van humanitaire hulp.
3. PSO lidorganisaties werkzaam op het gebied van humanitaire hulp.

PSO heeft zelf geen directe relatie met de doelgroep of de partnerorganisaties. De invloed van PSO is gericht op het functioneren van de lidorganisatie in haar kwaliteiten en rollen binnen humanitaire hulp. Door

te streven naar kwaliteitsverbetering van het functioneren van de lidorganisaties zullen investeringen in humanitaire hulp betere en duurzamere resultaten opleveren.

Box 5: Vormen van Humanitaire Hulp

Preventief (DSI financieringsbron)

1. Disaster preparedness: de capaciteit versterken van lokale en gemeenschapsorganisaties in kwetsbare gebieden om snel en adequaat te reageren op rampen;
2. Disaster risk reduction: de capaciteit versterken van lokale organisaties en gemeenschappen om risico's, kwetsbaarheid en beschikbare capaciteit in kaart te brengen. Het uitvoeren van programma's op lokaal of gemeenschapsniveau om risico's op rampen te verminderen.
3. Conflictpreventie en -vermindering, het versterken van de lokale capaciteit om een bijdrage te leveren aan vrede en verzoening.

Respons op natuurramp en conflict (DMV financieringsbron)

4. Acute noodhulp na conflict en natuurrampen (het voorzien van elementaire basisvoorzieningen zoals water, voedsel, onderdak, gezondheidszorg en psychosociale hulp).
5. Lange termijn noodhulp: lange termijn respons in complexe noodsituaties (het in stand houden van basisvoorzieningen, bestaanszekerheid)
6. Ondersteunen van vluchtelingen en ontheemden en hen voorzien van essentiële goederen en basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg en onderwijs en hen voorbereiden op terugkeer, inclusief de opvang in kampen
7. Rehabilitatie en reconstructie na conflict en rampen (rehabilitatie van bestaanszekerheid, basisvoorzieningen, (sociale) infrastructuur, reïntegratie van ontheemden, vluchtelingen en oud-strijders, verzoening).

Beoogde outcome

Op het niveau van de lidorganisatie en de relatie met de partnerorganisatie streeft PSO de volgende outcome na: *De kwaliteit van de ondersteuning door PSO lidorganisaties aan partnerorganisaties op het gebied van capaciteitsopbouw in de humanitaire context is duurzaam verbeterd en de lokale aansluiting en inbedding van de humanitaire hulpinterventies van de lidorganisaties is gegarandeerd.*

Centraal hierbij staat de directe relatie van de lidorganisatie met de partnerorganisatie. Binnen humanitaire hulp spelen veldkantoren en internationale netwerken waar veel lidorganisaties deel van uit maken een relatief grotere rol dan in de reguliere ontwikkelingssamenwerking. Deze veldkantoren en de relatie met internationale netwerken bepalen mede het functioneren van de lidorganisaties. Het verbeteren van de kwaliteit van de veldkantoren en de relatie van de lidorganisatie met het internationale netwerk kan mede noodzakelijk zijn voor het effectief en efficiënt versterken van de capaciteit van maatschappelijke organisaties in het Zuiden, op het gebied van humanitaire hulp. Het doel blijft echter het versterken van het lokale maatschappelijk middenveld in het Zuiden. Veldkantoren en netwerken van internationale organisaties behoren daar in principe niet toe.

4.2 Doelstelling uitgewerkt in concrete activiteiten

In deze paragraaf beschrijven we de activiteiten die PSO zal ondernemen in de periode 2007-2010 om aan de hierboven beschreven doelstelling te werken. Hierbij maakt PSO gebruik van een clusterindeling van de - in het Bedrijfsplan 2007-2010 beschreven - resultaatgebieden financiering, leren, innovatie en personele dienstverlening. We geven eerst een toelichting op deze vier clusters waarna we per cluster de activiteiten beschrijven.

Kwaliteitsverbetering van humanitaire hulp, een clusterindeling

PSO wil in de komende bedrijfsperiode haar financiering van capaciteitsopbouw-activiteiten meer gericht en meer strategisch gaan inzetten door meer te investeren in kwaliteitsverbetering en innovatie op het gebied van capaciteitsopbouw. Dat betekent een nieuwe balans vinden tussen de verschillende activiteiten financieren, faciliteren van leerprocessen, innovatie en personele dienstverlening. Nieuwe aanvragen voor financiering door PSO zullen vanaf 2007 plaatsvinden in individuele leerwerktrajecten (LWT). Binnen een LWT maken lidorganisaties samen met PSO gerichte afspraken over de doelen *en* de aanpak van kwaliteitsverbetering. Een leerwerktraject is een gerichte cyclus van uitvoeren, reflecteren, hiervan leren en deze kennis vertalen in nieuwe manieren van werken op het niveau van de lidorganisatie en dat van de partners. Zó dat de kwaliteit van de capaciteitsopbouw-interventies van een lidorganisatie verder toeneemt. Financiering en leren gaan hierbij hand in hand.

Kwaliteitsverbetering is gericht op het verbeteren van het handelen van de lidorganisatie. De beoogde impact staat natuurlijk altijd centraal in de financiering. Dit kan door het leren van eigen ervaringen en door gebruik te maken van geleerde lessen van andere lidorganisaties, werkrelaties en hun zuidelijke partners. PSO doet dit door het leren een vast onderdeel van financieren te maken. Tijdens de uitvoer van gefinancierde activiteiten wordt de voortgang gemonitord en geëvalueerd om van de evaluatie nieuwe lessen te leren. Thema's waar veel lidorganisaties moeite mee hebben, of nieuw verworven inzichten die voor veel leden nuttig kunnen zijn, worden behandeld in collectieve leertrajecten. Zuidelijke instellingen met relevante ervaring en kennis over capaciteitsopbouw zullen worden ingeschakeld in deze trajecten. De activiteiten van PSO worden gedefinieerd in vier clusters:

- Cluster A: stimuleren van kwaliteitsverbetering (financiering van programma's);
- Cluster B: innovatie ofwel het ontwikkelen van nieuwe inzichten in samenspraak met zuidelijke organisaties op het gebied van capaciteitsopbouw;
- Cluster C: samen leren en delen van ervaringen;
- Cluster D: wijze waarop ontwikkelingsorganisaties vrijwilligers en ontwikkelingswerkers uitzenden.

De diverse activiteiten die PSO zal ondernemen om aan de eerder geformuleerde doelstelling te werken, staan hieronder toegelicht. Voor duidelijkheid hebben we de clusterindeling als kader gebruikt. Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat sommige activiteiten in de praktijk specifiek in één cluster vallen, het merendeel zal echter raakvlakken hebben met meerdere clusters. Zo zullen de clusters B t/m D met name in het teken staan van cluster A: het stimuleren van kwaliteitsverbetering.

Activiteiten in cluster A: financiering van projecten en programma's

- De LWTs worden uitgewerkt in overeenkomsten tussen de lidorganisaties en PSO (zie Leren en Financieren met PSO, 2006).
- Ommezwaai in financiering: het uitgangspunt bij financiering is de capaciteitsversterking en niet meer de personele inzet. De respons bij natuurramp en conflict bestaat uit korte termijn versterking met een duidelijke visie voor de lange termijn. Dit betekent niet dat de personele inzet als middel verdwijnt. De ervaring is dat langere uitzendingen voor humanitaire hulpverlening een positief effect kunnen hebben aan inbedding in lokale structuren en capaciteitsversterking en dat zij ook kunnen bijdragen aan continuïteit, coördinatie en efficiency van humanitaire hulp.
- Meer aandacht voor activiteiten voor het voorkomen van rampen. Ook hierbij focus op capaciteitsversterking van maatschappelijke organisaties.
- Toetsing op toepassing van Code of Conduct en Sphere Standards (link met kwaliteitsverbetering)
- Registreren van humanitaire hulpfinancieringen in het PSO management informatiesysteem
- Uitwerken van gezamenlijke analyses met de leden waardoor vraagstukken en geleerde lessen uitgelicht worden en als input voor nieuwe trajecten of acties dienen.

- Identificeren van vervolgvactiteiten op basis van gezamenlijke analyses (bijvoorbeeld gezamenlijke dienststreizen)

Activiteiten in cluster B: innovatie ondersteunen

PSO wil innovatie in de vereniging op verschillende manieren ondersteunen: door bij te dragen aan het ontwikkelen van bekwaamheden op het gebied van vernieuwing, door het creëren van gunstige randvoorwaarden zoals een onderlinge dialoog en door een fonds dat innovatieve projecten financiert en middelen kan verschaffen voor het documenteren en delen van onverwachte innovaties.

Activiteiten in cluster C: leren over humanitaire hulp

Het leren over humanitaire hulp krijgt op twee manieren vorm: door de eerder beschreven leerwerktrajecten en door het inrichten van een collectief leertraject. Het collectief leertraject humanitaire hulp krijgt vorm rondom drie pijlers:

1. Themagericht leren, waarbij actuele vraagstukken centraal staan. Het leren betreft hier het uitdiepen van deze thema's, combineren van wetenschap en praktijk, leren van elkaars ervaringen, deze verbinden en verder ontwikkelen.
2. Open leren, waarbij het gaat om stimuleren van dialoog, debat en discussie over belangrijke humanitaire onderwerpen.
3. Projectmatig en onderzoekend werken. Hierbij staat het leren uit de dagelijkse praktijk centraal, nieuwe inzichten toepassen en gezamenlijk werken aan kwaliteitsverbetering en productontwikkeling. Peer review zal hierin een belangrijk element zijn.

Met het collectieve leertraject wil PSO een platform faciliteren in Nederland, waarbij lidorganisaties, maar ook niet-lidorganisaties leren van elkaar om te komen tot kwaliteitsverbetering.

Activiteiten in cluster D: Personele dienstverlening

Personeel van de lidorganisaties loopt veelal meer risico's bij uitzending in een humanitaire hulpcontext dan bij reguliere ontwikkelingssamenwerking. Ook kunnen ervaringen dermate traumatisch geweest zijn dat professionele hulp nodig is bij terugkomst in Nederland voor de verwerking. De veiligheid van personeel en eventuele zorg voor traumaverwerking is primair een verantwoordelijkheid van de uitzendende lidorganisaties. PSO zal hierbij ondersteunend zijn en vervolg geven aan het rapport Security Beleid en Praktijk in beweging in de vorm van ondersteuning aan het Security Netwerk van Nederlandse Hulporganisaties. PSO blijft de uitzendvoorwaarden ontwikkelen en zal steeds in de voorbereiding op de uitzendingen speciale aandacht schenken aan punten als security, capaciteitsopbouw, e.d en een goede begeleiding van de uitgezonden in haar rol als externe aanbieder van personele dienstverlening.

Vervolg Notitie Capaciteitsopbouw en Humanitaire Hulp in 2008

Ter ondersteuning van de activiteiten in bovengenoemde clusters streeft PSO er naar om in 2008 een vervolgnotitie Capaciteitsopbouw en Humanitaire Hulp te publiceren. De notitie zal ingaan op de vraag op welke wijze de humanitaire context een andere aanpak vraagt voor capaciteitsopbouw. Beschreven zal worden op welke wijze de operationalisering verschilt voor de dimensie van capaciteitsopbouw: Human Resource Development, Organisatieontwikkeling en Institutionele Ontwikkeling. Hierbij zal onderscheid gemaakt worden voor verschillende contexten, bijvoorbeeld een uiterst instabiele conflictsituatie, waarbij de overheid vrijwel niet meer functioneert of een relatieve stabiele post-conflict situatie.

De notitie zal gebaseerd worden op de opbrengsten uit de leerwerktrajecten en de collectieve leertrajecten van 2007 en 2008. Daarnaast zal PSO samen met de lidorganisatie, hun partners en zuidelijke onderzoekers een onderzoek verrichten naar de ervaringen en geleerde lessen van de praktijk van de leden en hun partners met capaciteitsopbouw in humanitaire hulp. Tevens wordt de relevante literatuur verzameld en bestudeerd. Het onderzoek wordt ondersteund door de Universiteit Wageningen.

4.3 Inhoudelijke focus en keuze van vraagstukken

De activiteiten zoals hiervoor geschetst krijgen inhoud door aan te sluiten bij relevante vraagstukken over capaciteitsversterking en kwaliteitsbevordering binnen humanitaire hulp. De inhoudelijke keuze van vraagstukken wordt in de eerste plaats gegenereerd vanuit de PSO financieringspraktijk en de praktijk van de lidorganisaties. Deze vraagstukken komen voort uit de leerwerktrajecten, de collectieve leertrajecten en de dialoog met de lidorganisaties. Naast deze vraaggerichte benadering zal PSO ook zelf initiatieven nemen om nieuwe en relevante vraagstukken bij de lidorganisaties onder de aandacht te brengen. Deze kunnen voortkomen uit evaluatiestudies, onderzoek of worden opgebracht door niet-lidorganisaties. De hoogste prioriteit wordt gegeven aan de - in de vorige paragraaf vermelde - aanpak van capaciteitsopbouw in de humanitaire context, Daarnaast krijgen de volgende thema's in de komende vier jaar aandacht in activiteiten:

- **Afstemming en Coördinatie.** Gezien de complexiteit van humanitaire hulp is afstemming en coördinatie van de verschillende hulpinspanningen noodzakelijk. Aandacht wordt gegeven aan de wijze waarop de interventies van de lidorganisaties en partners zijn afgestemd en gecoördineerd. Uitgangspunt is dat de coördinatie en afstemming vooral plaatsvindt in het betreffende land in het Zuiden. Vanuit PSO dragen we bij aan een betere afstemming in Nederland door voortdurend activiteiten te organiseren waarin kennisuitwisseling en verbinding tussen lidorganisaties mogelijk is en gestimuleerd wordt.
- **Toepassing Code of Conduct en humanitaire principes.** PSO zal in leerwerktrajecten de toepassing van de Code of Conduct aan de orde stellen. Met de lidorganisaties zal PSO werken aan een follow-up van de internationale conferentie. Ook wordt aandacht gegeven aan 'neutraliteit' binnen humanitaire hulp en civiel-militaire relaties.
- **Partners en hulpketen.** De wijze(n) waarop door de lidorganisatie inhoud en vorm gegeven wordt aan de partnerrelatie krijgt blijvende aandacht, evenals de efficiëntie en effectiviteit van verschillende hulpanalen in verschillende contexten. Daarnaast komt er aandacht voor de rol van veldkantoren en internationale netwerken.
- **Participatie.** Op de agenda blijft het verbeteren van de participatie van de (specifieke) doelgroepen in zowel de planning, uitvoering als evaluatie van humanitaire interventies.
- **Specifiek doelgroep beleid.** In noodsituaties zijn de gevolgen van natuurrampen of conflict vaak zeer verschillend voor uiteenlopende doelgroepen (vluchtelingen, lokale bevolking, vrouwen en kinderen, gedemobiliseerden, ed.). De meest kwetsbare groepen worden veelal het zwaarst getroffen. In dergelijke gevallen vergt de hulpinspanning voor de verschillende doelgroepen een eigen aanpak.
- **Gap-Issue.** De relatie tussen noodhulp, rehabilitatie en structurele ontwikkeling (gap issue) en de plaats van capaciteitsopbouw blijft een belangrijk aandachtsveld. PSO streeft naar een zo goed mogelijke overgang van acute noodhulp, naar rehabilitatie en naar structurele ontwikkeling. Duurzaamheid staat hierbij centraal en noodhulp dient geen negatieve gevolgen te hebben op de lange termijn (het "do no harm" principe). Als sprake is van een noodsituatie dient de hulp zoveel mogelijk gericht te zijn op het versterken van de weerbaarheid van de lokale bevolking en versterking van lokale organisaties. Hierbij wordt ook gekeken in hoeverre de rehabilitatie activiteiten bijdragen aan het handhaven van de vrede in post-conflict situaties en de mate waarin rehabilitatie bijdraagt aan het voorkomen van nieuwe natuurrampen.
- **Gender** is een dwarsdoorsnijdend thema van het reguliere PSO programma dat ook zeer relevant is in de context van humanitaire hulp. PSO zal tevens extra aandacht besteden aan de positie van vrouwen. Ook komt het bestrijden en voorkomen van seksueel geweld op de agenda.
- **Hiv/Aids** is eveneens dwarsdoorsnijdend. De Hiv/aids problematiek zal aandacht krijgen in de context van humanitaire hulp.
- **Het afleggen van verantwoording.** Hoe kan het afleggen van verantwoording naar de doelgroep worden verbeterd en hoe wordt verantwoording afgelegd naar de donoren en publiek.
- **Disaster risk reduction, disaster preparedness en conflictpreventie.** PSO sluit aan bij de (inter)nationale trend om een hogere prioriteit te geven aan de achterliggende oorzaken van conflicten

en rampen. Met name gaat de aandacht uit naar de rol van maatschappelijk organisaties in het versterken van de weerbaarheid van gemeenschappen in risicogebieden, naar de relaties met lokale overheden en naar pleitbezorging.

- **Protectie, mensenrechten en internationaal humanitair recht.** Deze thema's spelen in elke conflictcontext, maar kunnen ook bij natuurrampen om aandacht vragen. Maatschappelijke organisaties kunnen, afhankelijk van de context, hierin een belangrijke bijdrage leveren aan de bescherming van en de handhaving van fundamentele rechten van kwetsbare groepen.

4.4 Welke samenwerkingsverbanden zijn hierin ondersteunend?

PSO werkt niet geïsoleerd. Als vereniging is PSO een platform waar 17 humanitaire hulporganisaties en andere Nederlandse NGOs betrokken zijn bij collectieve en individuele leerwerktrajecten. Een aantal leden maakt weer deel uit van internationale netwerken. Er is een samenwerking met Rampenstudies van de Universiteit Wageningen over humanitaire hulp en deze betreft gezamenlijke kennisuitwisseling en -ontwikkeling, strategiebepaling, visieontwikkeling en het bevorderen van leerprocessen. Deze strategische samenwerking van PSO met Rampenstudies is vastgelegd in een overeenkomst. Naast deze samenwerking heeft PSO onder meer relaties met de Samenwerkende Hulporganisaties en de Universiteit van Amsterdam. Het NGO-overleg met DMV/HH vormt een platform voor informatie-uitwisseling en het signaleren van aandachtsgebieden en kwaliteitsissues.

Bijlagen

1. Gebruikte afkortingen
2. Literatuuroverzicht
3. Lijst van PSO HH-publicaties uit de periode 2003 - 2006
4. Trackrecord aandachtsgebieden en resultaten

Bijlage 1 Gebruikte afkortingen

BUZA	Ministerie van Buitenlandse Zaken
DMV	Directie Mensenrechten en Vredesopbouw
DMV/HH	Afdeling Humanitaire Hulp
DP	Disaster Preparedness
DRR	Disaster Risk Reduction
DSI	Directie Sociale en Institutionele Ontwikkeling
DSI/MY	Afdeling Maatschappelijke Organisaties
ICRC	International Committee of the Red Cross
IOB	Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en beleidsevaluatie, BUZA
ECHO	European Commission's Directorate-General for Humanitarian Aid
EU	Europese Unie
HH	Humanitaire Hulp
HHP SO	Humanitaire Hulp Programma van PSO
LWT	LeerWerkTraject
NGO	Non-Gouvernementele Organisaties
UNHCR	VN vluchtelingen organisatie
TEC	Tsunami Evaluation Coalition
VN	Verenigde Naties

Bijlage 2 Literatuuroverzicht

- *Borton, J.* (2006). Enhancing Capacity building in ACT: A background paper and questionnaire for use by ACT National For a during the consultation process on the design of the ACT Capacity Building Fund. Draft paper.
- *Care NL* (2006). Strategic Plan CARE Nederland, FY 2007 - FY 2010
- *Dorcas Aid International* (2006) General Policy 2006-2015, together we can, the Netherlands
- *European Commission* (2006) Directorate-General for Humanitarian Aid – ECHO, 2006 Operational Strategy
- *Herlaar M. en C. Waalewijn* (2002) Tearfund Beleidsnota Humanitaire Hulpverlening
- *Hilhorst H, M. van Leeuwen* (2002). Evaluation HPSO 1998 - 2001 Wageningen Disaster Studies.
- *Ferks, G, B.Klem, S. van Laar, en M. van Klingereren.* (2006). Principles and Pragmatism, Civil-Military Action in Afghanistan and Liberia, Bart Klem Research en Universiteit Utrecht.
- *ICRC* Policy on ICRC Cooperation with National Societies.
- *International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)* World Disasters Reports 2001, 2002, 2005).
- *IFRC* (2006) Post-emergency rehabilitation policy, Integrating relief, rehabilitation and development policy, Disaster Preparedness Policy, Refugees and other displace persons (www.ifrc.org)
- *IOB* (2006). Dutch Humanitarian Assistance, An evaluation, Ministry of Foreign Affairs, the Netherlands.
- *Kerk in Actie and ICCO* (2003) Disaster Management Policy of Kerk in Actie & ICCO. Utrecht/Zeist, the Netherlands.
- *Netherlands Red Cross* (2004) Disaster Preparedness and Risk Reduction, policy paper for the Netherlands Red Cross, the Hague.
- *Telford J. and J. Cosgrave.* (2006) Tsunami Evaluation Coalition Joint evaluation of the international response to the Indian Ocean tsunami: Synthesis Report
- *Q+A consult* (2006). De Rol van PSO bij de financiering van Humanitaire Hulp Projecten.
- *World Disaster Report* (2005) International Federation of Red Cross en Red Crescent Societies
- *World Vision* (2005) Strategic Plan FY06-08, World Vision Nederland, Amersfoort.
- *UNDP* (2005) Capacity Building for Disaster Risk Reduction, June 20 & 21, 2005, Meeting Proceedings. Geneva.

Bijlage 3 Lijst van publicaties over humanitaire hulp

- *PSO (1998) Notitie Personele Assistentie in het Kader van Humanitaire Hulpverlening.*
- *PSO (2003) Financiering van Capaciteitsopbouw door PSO, Conceptueel en methodologisch kader.*
- *PSO (2004) Monitoring en Evaluatie van Capaciteitsopbouw, Beleid en Instrumenten, Een PSO Handleiding.*
- *PSO (2004) Aanvraag- en beoordelingssystematiek voor programma's en projecten. Beleid en stramien.*
- *PSO (2004) CIMIC, Civiel-Militaire Relaties en PSO, De verschillende realiteiten van CIMIC en Civiel-Militaire Relaties.*
- *Hilhorst T. , B. Jansen and R. Blewitt (2005). You Never Walk Alone, participation, partnership and coordination in humanitarian aid.*
- *Hilhorst H. (2004) A Living Document? The Code Conduct of the Red Cross en Red Crescent Movement and NGOs in Disaster Relief. Disaster Studies, Wageningen University.*
- *Netherlands Red Cross, Oxfamnovib, PSO, Wageningen University (2004). Ten Years Code of Conduct: Principles in Practice, Conference Proceedings, the Hague, the Netherlands.*
- *Willigen, L.H.M. van (2005) Capacity building in psychosocial assistance in conflict and postconflict situations, A desk study.*
- *Wout, P. van 't (2006) Security beleid en praktijk in beweging, De stand van zaken bij Nederlandse particuliere organisaties. PW consult*
- *Zweers J. (2004) More than a battle of words, An explorative analysis and Civic-Military Interaction in the Dutch Humanitarian Context*

Bijlage 4 Trackrecord aandachtsgebieden en resultaten

<i>Aandachtsgebied van capaciteitsopbouw</i>	<i>Activiteiten en Resultaten</i>
<i>Bevorderen van de kwaliteit van humanitaire hulp en capaciteitsopbouw</i>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Verzoeken voor aanvragen getoetst, zowel individueel als binnen meerjaren afspraken kaders • Meerjaren afspraken met 5 organisaties actief in HHPSO • Inventarisatie over HHPSO bij leden (februari, 2006). • Inventarisatie vraagstukken bij leden (over focus en definities van humanitaire hulp, capaciteitsopbouw, partnerships, HHPSO) (september- november) • Samenwerking met de Universiteit van Amsterdam, collegeserie over leren in conflict (2007) • Humanitair Café, uitwisseling tussen humanitaire hulporganisaties met uitnodigingen naar PSO leden, SHO leden, Disaster studies Wageningen en DMV/HH. Frequentie enkele keren per jaar (2007) <p><u>Resultaten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan beleidsdocument HHPSO
<i>Bevorderen van coördinatie en coherentie van humanitaire hulp</i>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 studiedagen met leden over participatie en partnerschap in humanitaire hulp (2004) • Organisatie bijeenkomsten van de referentiegroep voor de IOB-evaluatie (2005-2006) • Brede verspreiding van publicatie geschreven door Thea Hilhorst (Universiteit Wageningen): "You never walk alone...Participation, Partnership and Coordination in Humanitarian Aid" (februari 2006) • Organisatie en facilitatie bijeenkomst over Tsunami; het gezamenlijk uitwisselen over geleerde lessen over werkzaamheden in Tsunami gebied en mogelijkheden verkennen voor het gezamenlijk uitvoeren van evaluatie en delen en leren van de evaluatieresultaten (2005) • Organisatie van en dagvoorzitterschap over TEC Evaluatierapport, samen met de Samenwerkende hulporganisaties en Disaster Studies in Wageningen, samen leren over de lessen en uitwerken van aanbevelingen over diverse vraagstukken (september 2006) • Toetsing van aanvragen <p><u>Resultaten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer inzicht in coördinatievraagstukken en conclusies over verbetering van ondersteuning locale partners
<i>Omgaan en juist toepassen van humanitaire principes, wetten en codes</i>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Leertraject International Humanitarian Law; leren over de (on)mogelijkheden die internationale wetgeving biedt om sterker te

	<p>staan in conflictgebieden (2004 en 2005)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seminar "Application of International Humanitarian Law", georganiseerd door ICCO/HKI i.s.m. PSO. In gesprek met partners over toepassing van internationale wetgeving in het werkveld (april 2006). • Internationale Conferentie over 10 jaar Code of Conduct in samenwerking met 4 humanitaire hulporganisaties (NRK, WorldVision, Cordaid, Oxfam/Novib) gefinancierd door DMV/HH en PSO; • Onderzoek opgezet en begeleid naar het gebruik van de internationale Code of Conduct voor HH organisaties; • Publicatie en presentatie van onderzoeksresultaten; • Spijkers-met-koppen Conferentie Toepassing Code of Conduct in NL context • Toetsing van aanvragen <p><u>Resultaten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Lidorganisaties en partners hebben toepassing van IHL versterkt in eigen werkveld
<p>Aandacht voor kwetsbare doelgroepen en een gender perspectief</p>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Organisatie van de 1325 award - onderscheiding voor persoon of organisatie die in bijzondere mate heeft bijgedragen aan de implementatie van resolutie 1325. (www.1325award.nl) (2006) • Organisatie lezing promovendus Jan-Gerrit van Uffelen over vraagstuk terugkeer vluchtelingen en ontheemden bij processen van besluitvorming over terugkeer en aansluiting op behoeften en capaciteiten (september) • Toetsing van aanvragen <p><u>Resultaten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer inzicht in vraagstukken over terugkerende ontheemden en vluchtelingen, waaronder "aansluiten bij lokale capaciteiten"
<p>Aandacht voor de gap-issue, de relatie tussen noodsituatie, wederopbouw en structurele ontwikkeling en de plaats van capaciteitsopbouw hierin.</p>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Samen met Buza faciliteren en stimuleren van kennisuitwisseling over actuele vraagstukken in Burundi in het kader van de wederopbouwnotitie • Zie ook TEC bijeenkomst • Toetsing aanvragen <p><u>Resultaten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer begrip tussen leden over elkaars aanpak, meer inzicht in werkzaamheden, kennisontwikkeling over vraagstukken
<p>Security aspecten in conflict- en onveilige gebieden</p>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek Security Beleid en Praktijk met initiatiefgroep (2005) • Terugkoppelingsbijeenkomst onderzoek Security beleid en praktijk in beweging (februari 2006) • Verspreiding resultaten onderzoek "Security beleid en praktijk" leden en relaties PSO (mei 2006).

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>deelname aan terugkoppelingsbijeenkomst Antares over onderzoek Stress in humanitarian workers (2006)</i> • <i>4 voorbereidingsbijeenkomsten follow-up aanbevelingen uit terugkoppelingsbijeenkomst Security (mei - november 2006).</i> • <i>bijeenkomst met DCZ en DMV/HH over rol Ministerie Buitenlandse Zaken in noodsituaties (november 2006)</i> • <i>NGO netwerk security bijeenkomst (januari 2007)</i> • <i>Toetsing aanvragen</i> <p><u>Resultaten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Start security netwerk NL NGOs, inzicht in security vraagstukken, afspraken gemaakt voor verdere ontwikkeling diverse thema's (security beleid in organisaties, vormen van samenwerken, thema op agenda houden)</i> • <i>Dialogoog tussen stakeholders versterkt</i>
<i>Civiel-militaire samenwerking</i>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Studiemiddag Afghanistan (2004)</i> • <i>Onderzoek CIMIC (2004)</i> • <i>Deelname PSO aan Afghanistan platform waarin NGO's, Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken</i>
<i>Psychosociale hulpverlening en capaciteitsopbouw</i>	<p><u>Activiteiten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Onderzoek Capaciteitsopbouw en psychosociale zorg (2005)</i> • <i>Workshop Capaciteitsopbouw en psychosociale zorg (2006)</i> • <i>Inventarisatie kwaliteitscodes capaciteitsopbouw en psychosociale zorg bij leden (gesprekken bij lidorganisaties i.s.m. Dr. Henk Rengelink) (2006)</i> <p><u>Resultaten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lidorganisaties zien capaciteitsopbouw en psychosociale zorg als belangrijk ontwikkelpunt</i>

In de humanitaire hulp context speelt de personele component een grote rol: ondersteuning bestaat vaker uit personele ondersteuning, er gelden gedragscodes en principes vanwege de kwetsbare posities van doelgroepen, hulpverleners begeven zich vaker in onveilige gebieden en hebben behoefte aan speciale voorwaarden en condities.